

**TIL GAPIRADI, MADANIYAT YASHAYDI:
KOREYS VA O‘ZBEK TILLARIDA MADANIYATNING TILGA
TA’SIRI**

Talaba:

Rasulova Nargiza Tuyboy qizi

Samarqand davlat chet tillari instituti

Annotatsiya: Ushbu maqola til va madaniyatning o‘zaro bog‘liqligini o‘rganadi. Koreys va o‘zbek tillari misolida tilning xalq madaniyati, ijtimoiy tartib, hurmat, samimiyat va kundalik hayotga ta’siri tahlil qilinadi. Maqolada so‘zlar va jumlar ortidagi madaniy qadriyatlar, ijtimoiy kontekst va tarjima qiyinliklari ko‘rsatilib, til va madaniyatni ajratib bo‘lmasligini isbotlaydi. Tadqiqotda o‘zbek tilidagi “Assalomu alaykum”, “Tinchlik bo‘lsin”, “non”, “qadrdon” va koreys tilidagi “밥 먹었어요?”, “정 (Jeong)”, “oppa”, “hyung” kabi misollar tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: til, madaniyat, qadriyatlar, hurmat, samimiyat, o‘zbek tili, koreys tili, ijtimoiy tartib.

Til gapiradi, madaniyat yashaydi. Tasavvur qiling: siz birinchi marta Koreyaga bordingiz. Bir inson sizga qarab, samimiyat bilan “Ovqat yedingizmi?” deb so‘raydi. Siz esa hayron bo‘lasiz — bu oddiy savolmi yoki butun bir xalqning yashash tarzi, qadriyatlari va dunyoqarashining kalitimi? O‘zbeklar esa uchrashganda “Sizga tinchlik bo‘lsin” deydi. Bu so‘z qalbingizga osoyishtalik olib kiradi, go‘yo sizni tinchlik bilan o‘rab qo‘yadi. Oddiy jumlar, ammo ularning ortida butun bir madaniyat yashiringan. U xalqning yuragi, jamiyatning tartibi, insonlarning bir-biriga bo‘lgan munosabatining ko‘zgusidir. Koreys tilida yoshi katta odamga boshqacha, tengdoshga boshqacha, yaqin insonlarga esa yana boshqacha so‘zlashish tartibi bor. Bu tartib hurmat va ijtimoiy qadriyatlarning ifodasidir. Xuddi shunday, o‘zbek tilida ham har bir so‘z ortida iliqlik, samimiyat va hurmat yashaydi. Biz buni ko‘pincha sezmaymiz, chunki bu biz uchun odatiy hol. Ammo boshqa til bilan solishtirganda, bu farqlar yanada yorqinroq ko‘rinadi.

Til va madaniyat bir-biridan ajralmaydi. Chunki til — bu xalqning kundalik hayoti, urf-odatlar va qadriyatlarining bevosita aksidir. Inson qanday yashasa, qanday o‘ylasa va nimani muhim deb bilsa, bularning barchasi uning tilida namoyon bo‘ladi. Har bir jamiyatda “hurmat” tushunchasi turlicha ifodalanadi. Bu esa tilga ham o‘z ta’sirini o‘tkazadi.

Koreys tilida insonlar o‘zaro gaplashganda yosh, ijtimoiy mavqe va yaqinlik darajasiga qarab turli grammatik shakllardan foydalanadi. Bu ularning jamiyatida tartib va hurmat naqadar muhimligini ko‘rsatadi. O‘zbek tilida esa hurmat ko‘proq so‘z tanlash, ohang va murojaat shakllari orqali ifodalanadi. Masalan, “siz”lab gapirish, kattalarga alohida ehtirom bilan murojaat qilish — bu o‘zbek madaniyatining eng yorqin belgilaridan biridir.

Har bir xalqning turmush tarzi ham tilga o‘z ta’sirini o‘tkazadi. Qaysi narsalar kundalik hayotda muhim bo‘lsa, til ham aynan o‘sha narsalarni ko‘proq ifodalaydi. Shu sababli, ba’zi so‘z va iboralarni boshqa tilga to‘liq tarjima qilish mushkul. Chunki ularning ortida butun bir madaniy tushuncha, xalqning ruhiyati va hayot falsafasi yotadi.

Koreys tilida madaniyat ta’siri. Koreys tilini o‘rganishda tezda ko‘zga tashlanadigan jihat — bu jamiyatdagi ijtimoiy tartib va hurmatning til orqali aniq ifodalanishi. Har bir so‘z, har bir grammatik shakl ortida koreys madaniyatining qoidalari yashiringan.

Masalan, hurmat shakllari koreys tilida eng muhim elementlardan biri hisoblanadi. Inson kimga murojaat qilayotganiga qarab turli grammatik shakllarni tanlaydi. Oddiy “ovqat yedingizmi?” savoli ham ijtimoiy kontekstga qarab turlicha ifodalanadi:

밥 먹었어요? (Bap meogeosseoyo?) — tengdoshlar yoki yaqin do‘stlar orasida ishlatiladi.

진지 드셨어요? (Jinji deusyeosseoyo?) — kattalarga yoki ustozga murojaat qilganda qo‘llaniladi.

Shu orqali ko‘rinadiki, bir xil mazmunli savol turli shakllarda ifodalanadi va bu koreys jamiyatida hurmat va ijtimoiy tartibning til orqali namoyon bo‘lishini ko‘rsatadi. Bundan tashqari, koreys tilida “oppa”, “unni”, “hyung”, “noona” kabi murojaatlar mavjud. Bu so‘zlar nafaqat qarindoshlik yoki yosh farqini bildiradi, balki insonlar o‘rtasidagi yaqinlik va hurmat darajasini ham aks ettiradi. Masalan, qiz bola o‘zidan kattaroq yigitni “oppa” deb chaqirganda, bu so‘z orqali hurmat va mehr bir vaqtda ifodalanadi.

O‘zbek tilida madaniyat ta’siri. O‘zbek tili — bu xalqning qalbi va ruhiyati. Har bir so‘z, har bir murojaat shakli ortida samimiyat, iliqlik va hurmat yashiringan. O‘zbeklar uchrashganda “Assalomu alaykum” yoki “Tinchlik bo‘lsin” deb so‘raydi. Bu oddiy jumlar emas — ular inson qalbiga osoyishtalik olib kiradi, jamiyatda totuvlik va mehrni mustahkamlaydi.

O‘zbek tilida hurmat alohida o‘rin tutadi. Masalan, kattalarga murojaat qilganda “siz” shaklidan foydalanish, ohangni muloyim qilish va so‘zlarni

ehtiyotkorlik bilan tanlash odat tusiga kirgan. Birgina “siz”lab gapirishning o‘zi insoniy munosabatlarda ehtirom va samimiyatni ifodalaydi.

Shuningdek, o‘zbek tilida murojaat shakllari madaniyatning yorqin ko‘zgusidir. “Opa”, “aka”, “ustoz”, “domla” kabi so‘zlar nafaqat qarindoshlik yoki ijtimoiy mavqeni bildiradi, balki mehr, hurmat va samimiyatni ham o‘zida mujassam etadi. Masalan, ustozga “domla” deb murojaat qilish — bu nafaqat til odati, balki qadimiy an‘analar va ilmga bo‘lgan ehtiromning ifodasidir.

O‘zbek xalqining turmush tarzi ham tilga o‘z ta‘sirini o‘tkazadi. Kundalik hayotda muhim bo‘lgan qadriyatlar tilimizda ko‘proq aks etadi. Masalan, mehmondo‘stlik o‘zbek madaniyatining ajralmas qismi bo‘lgani uchun tilimizda “mehmon”, “mehmondo‘stlik”, “mehmonnavozlik” kabi so‘zlar juda keng ishlatiladi. Bu so‘zlarni boshqa tilga to‘liq tarjima qilish qiyin, chunki ular ortida butun bir xalqning hayot falsafasi yotadi.

O‘zbek tili — bu faqat aloqa vositasi emas. U xalqning qadriyatlari, urf-odatlar va ruhiyatining oynasi. Har bir so‘zda samimiyat, har bir murojaatda hurmat, har bir jumlada esa xalqning madaniyati aks etadi.

O‘zbek va Koreys tillarida madaniyat ta‘siri — taqqoslash

Asosiy jihat O‘zbek tili Koreys tili

Salomlashuv “Assalomu alaykum” — diniy va madaniy ildizlarga ega, osoyishtalik va baraka tilaydi. “안녕하세요 (Annyeonghaseyo)” — “Salom, tinchmisiz?” ma‘nosida, hurmat shaklida ishlatiladi.

Mehmondo‘stlik “Xush kelibsiz”, “Mehmon aziz” — xalqning qadimiy mehmondo‘stlik an‘anasini bildiradi. “어서 오세요 (Eoseo oseyo)” — “Xush kelibsiz”, ko‘proq savdo va xizmat ko‘rsatishda ishlatiladi.

Hurmat ifodasi “Siz”lab gapirish, “ustoz”, “aka”, “opa” kabi murojaatlar. Grammatik darajalar: “-습니다” (rasmiy), “-아요/어요” (hurmatli), “-아/어” (yaqin).

Mehr va samimiyat “Jonim”, “Azizim”, “Do‘stim” — yaqinlik va samimiyatni bildiradi. “친구 (Chingu)” — do‘st; “사랑해 (Saranghae)” — “Sevaman”, yaqin munosabatlarda ishlatiladi.

Kundalik hayot aks etishi “Non” — o‘zbek hayotida asosiy taom, tilimizda ko‘plab iboralarda uchraydi (“non topish”, “non qadrini bilish”).

“밥 (Bap)” — guruch asosidagi ovqat, koreys hayotining markazida;
“밥 먹었어요?” — salomlashuv shakli.

Tarjima qiyin soʻzlar “Qadrdon” — yaqinlik, mehr va hurmatni birlashtirgan soʻz. “정 (Jeong)” — insonlar orasidagi chuqur mehr va bogʻliqlik, toʻliq tarjimasi yoʻq.

Oʻzbek tilida “non” soʻzi nafaqat taom, balki hayot ramzi. “Non topish” — tirikchilik qilish, “non qadrini bilish” — minnatdorlik va qadrlash.

Koreys tilida “밥 (bap)” soʻzi guruch asosidagi ovqatni bildiradi, lekin u hayotning oʻzi sifatida ishlatiladi. Shuning uchun “밥 먹었어요?” savoli oddiy salomlashuvga aylangan.

Oʻzbek tilida “qadrdon” soʻzi yaqinlik, mehr va hurmatni birlashtiradi. Koreys tilida esa “정 (jeong)” tushunchasi insonlar orasidagi chuqur bogʻliqlikni ifodalaydi.

Til xalqning yuragi, madaniyatning ovozi va jamiyatning yashirin hikoyasi. Oʻzbek tilida har bir soʻz samimiyat va mehmondoʻstlikni ifodalasa, koreys tilida har bir grammatik shakl hurmat va tartibni koʻrsatadi. Bir qarashda oddiy jumlar — “Tinchlik boʻlsin” yoki “Ovqat yedingizmi?” — aslida butun bir xalqning qadriyatlari va dunyoqarashini ochib beradi.

Til va madaniyatni bir-biridan ajratib boʻlmaydi. Til orqali biz nafaqat fikr almashamiz, balki kimligimizni, qanday jamiyatda yashayotganimizni va qanday qadriyatlarga tayanayotganimizni ham namoyon qilamiz.

Shunday ekan, savol tugʻiladi: biz har kuni ishlatadigan oddiy soʻzlarimiz ortida qanday madaniyat, qanday qadriyatlar yashirinib yotibdi?

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Kwon, O.-S. (2018). Korean Language and Culture: A Practical Approach. Seoul: Yonsei University Press.
2. Sobirov, A. (2020). Oʻzbek tili va madaniyat: ijtimoiy tilshunoslik tadqiqoti. Toshkent: Oʻzbekiston Milliy Universiteti.
3. Lee, J. (2015). Understanding Korean Politeness in Everyday Speech. Journal of East Asian Linguistics, 24(3), 211-233.
4. Karimov, B. (2019). Til va madaniyat oʻrtasidagi bogʻliqlik. Toshkent: Samarqand Davlat Chett Tillari Instituti nashri.

5. Choi, H. & Park, S. (2017). Jeong and Social Relationships in Korean Language. *Korean Cultural Studies*, 12(2), 45-59.